

LJUDMILA ULITSKAJA

Tyttölapsia

Siltala

Tyttölapsia

**LJUDMILA
ULITSKAJA**

Tyttölapsia

Suomentanut Arja Pikkupeura

*Kustannusosakeyhtiö Siltala
Helsinki*

Kokoelmaan sisältyvät kertomussikermät
Tyttölapsia ja Lapsuus -49.

© 1993, 2003, 2011 by Ljudmila Ulitskaja
Venäjän kielestä suomentanut Arja Pikkupeura

Published by arrangement with ELKOST Intl. Literary Agency

Toinen painos

ISBN 978-952-234-263-8

Painettu EU:ssa

””Ihmiselämässä on erityisiä herkkyyssjaksoja.

*Ennen kaikkea sellainen on lapsuusaika, jolloin kaikki
on suurennettua, voimistunutta ja lisävärien sävyttämää,
aivan kuin olisi olemassa jokin toinen väri- ja äänispektri...
Lapsen stereoskooppinen näkö toimii yhä: lapsuusmuistoni
eivät jätä minua rauhaan.”*

(Ljudmila Ulitskaja)

Tyttölapsia

Käsittätehty lahja

Tiistaipäivän toisen oppitunnin päätyttyä viisi valittua III B:n tyttöä poistui luokasta. He olivat jo aamusta alkaen käyttäytyneet kuin päivänsankarit, vaatteetkin olivat erityiset: koulupuvun ruskeiden mekkojen ja mustien arki- tai valkeiden juhlaesiliinojen sijaan heillä oli pioneeriasut, ”tumma alaosa ja valkoinen yläosa”, enää punaisia liinoja vailla. Ne lepäsivät koulusalkuissa silkkisinä, jäykän rahisevina, vielä ihmiskäden koskematta.

Tytöt olivat parhaista parhaita, erinomaisia oppilaita, käytökseltään mallikelpoisia, ja nyt he olivat saavuttaneet vaaditun joskin vähäisen yhdeksän vuoden iän. B-luokalla oli kyllä toisenlaisiakin yhdeksänvuotiaita, jotka henkilökohtaisten vajavaisuuksiensa johdosta eivät saattaneet uneksiakaan moisesta arvonnoususta.

Siispä nämä viisi B-luokan, viisi A-luokan ja viisi C-luokan tyttöä pukivat toisen oppitunnin päätyttyä päällystakit ja kalossit ylleen ja asettuivat parijonoon koulun ulkoportaiden eteen. Alkuun yksi tyttö jäi paria vaille, mutta sitten Lilja Žižmorskajaa alkoi kuvottaa jännityksestä, hän joutui lähtemään käymälään oksentamaan, ja sen jälkeen häneen iski sellainen päänsärky, että hänet jouduttiin taluttamaan koululääkärin vastaanottohuoneen viileälle sohvalle lepäämään – ja näin kaikille kulkueessa olijoille löytyi pari.

Kulkueen etunenään asettuivat vanhempi pioneeriohjaaja Nina Hohlova – hyvin kaunis mutta kierosilmäinen tyttö –, pioneeriosaston puheenjohtaja, aikuisen oloinen seitsemäsluokkalainen Lvova, rumpalittyttö Kostikova ja tyttö nimeltä Barenboim, joka oli jo vuoden käynyt pioneeripalatsissa trumpettitunneilla mutta ei ollut vielääkään oppinut puhaltamaan yhtenäisiä melodioita vaan kykeni tuottamaan vain yksittäisiä säveliä.

Saattojoukon muodostivat Klavdija Ivanovna Dratševa, joka tällä hetkellä ei edustanut rooliaan koulun opintoasiain johtajana vaan puolueorganisaattoripuoltaan, eräs vanhempainkomiteaan kuuluva äiti-ihminen, jonka hartioita verhosi kaksi säädyttömän ylellistä harmaanruskeaa ketunnahkaa, sekä iäkäs yhteiskunnallisen työn aktivisti, joka todennäköisesti hallitsi vetten päällä kävelyn taidon, sillä hänen saappaansa välkehtivät upean mustankiiltävinä jopa ylitsepääsemättömien kuravesipyörteiden keskellä.

Vanhempi pioneeriohjaaja heilautti merkiksi lakkinsa pallotupsua ja osaston rullalle kääritystä lipusta riippuvaa kahta suurta koristetupsua, rumpali Kostikova päräytti ilmoille ”vanha rumpali, vanha rumpali, vanha rumpali nukkui sikeästi”, Barenboim puhalsi posket pullollaan epäsointuisen törähdyksen, ja kaikki lähtivät astelemaan yksityiskohdissaan mutkittlevaa mutta kokonaisuutena tarkastellen suoraa reittiä Miusski-katujen ja Majakovskin aukion kautta Gorkin kadulle ja sitä pitkin museolle. Samanlaisia, sekä pojista että tytöistä muodostuvia kulkueita lähti liikkeelle useilta kouluilta, sillä tapahtuma oli koko kaupungin,

tasavallan ja jopa koko Neuvostoliiton laajuinen.

Korkeiden portinpylväiden käyräjalkaiset, sutta muistuttavat lihaksikkaat leijonat olivat jo aikapäiviä tottuneet näkemään valikoitua yleisöä ja seurailivat nyt surumielisinä näiden parhaista parhaiden ja iältään kovin nuorten kulkueita.

– Onpa paljon poikia, Aljona Pšenitšnikova sanoi nyripistellen ystävättärelleen Maša Tšelyševalle.

– Nämä ei ole huligaaneja, huomautti Maša tarkkanäköisesti.

Totta, nämä lämpimiin päällystakkeihin ja leuan alle solmittuihin karvareuhkoihin sonnustautuneet pojat näyttivät varsin vähän huligaaneilta.

– Tyttöjä on silti enemmän, Aljona pitäytyi julkilausumattomassa eikä hänelle itselleenkaan kovin selkeässä näkemyksessään.

Nyt heidät vietiin sisälle museoon, missä kaikkien henki salpautui tämän keisarillis-vallankumouksellisen kiiltävän marmorin, puleeratun pronssin ja kaikissa helvetin liekin värisävyissä loistavien sametti-, silkki- ja atlaskankaisten lipujen upeudesta.

Heidät ohjattiin vaatenaulakoille, missä he yhä parijonomuodostelmassa seisoen rupesivat riisuutumaan. Kalosseja, vöitä ja kintaita – kaikkea oli liikaa. Kaikki tunsivat olevansa kömpelöitä, ja jokainen heistä oli kuin vailla toista kättä. Se näet puristi pioneeriliinakääröä, jota ei voinut laskea mihinkään. Vain paksu Sonja Preobraženskaja löysi valkoisesta villatakistaan taskun, johon pani kallisarvoisen käärön.

Pioneeriohjaaja Nina, jonka naama oli punaisilla laikuilla

osaston painavakeppisen lipun kantamisesta, lähti johdattamaan heitä leveitä portaita ylös. Jokaiselle porrasaskelmalle vaskisella pidiketangolla kiinnitetty matto oli upottava ja joustava, kuin sammal kuivalla suolla.

Muiden perässä portaita kapusi äiti-ihminen, joka oli riisunut arkisen päällystakin muhkeiden ketunnahkojen alta ja painoi nyt leukaansa paksuun turkikseen. Hänen rinnallaan asteli yhä ihmeen tahrattomissa saappaissaan aktivistivanhus, jonka metallinkiiltainen kalju välkehti saappaanvarsien tavoin.

– Aljona, kuiskutti Aljonan niskaan hänen takanaan seisova Svetlana Bagaturija, – Aljona! Olen unohtanut sen kokonaan, kunniasanalla.

– Minkä? ihmetteli kylmäverinen Aljona.

– Juhlallisen valan, sopotti Svetlana. – Minä, Sosialististen Neuvostotasavaltojen liiton nuori pioneeri, lupaan toverieni edessä... muun olen unohtanut...

– ... juhlallisesti rakastavani isänmaatani tulisesti, jatkoi Aljona alentuvasti.

– Oi, nyt muistinkin, luoja kiitos muistin, Aljona kulta, ilahtui Svetlana, – minusta vain tuntui että olin unohtanut!

Väkeä tuli yhä lisää, mutta kukaan ei harhautunut eikä joutunut väärään paikkaan, kaikki seisoivat oman luokkansa ja koulunsa ryhmässä, tasaisissa riveissä, ja koko pitkänomaisen sali oli täynnä vitriinejä, joissa oli toveri Stalinille lahjoitettuja esineitä. Ne oli valmistettu kullasta, hopeasta, marmorista, kristallista, helmiäisestä, jadesta, nahasta ja luusta. Näihin lahjoihin oli käytetty kaikkein keveimpiä ja painavimpia, pehmeimpiä ja kovimpia aineita.

Muuan intialainen oli kirjoittanut tervehdyksensä riisiin-
jyvään, ja joskus toisen kerran, ei tänään, noita kaartuvia,
kärpäsenläikän kokoisia kirjaimia pääsisi tarkastelemaan suu-
rennuslasilla. Eräs kiinalainen oli kaivertanut sisätysten sata-
kymmenen palloa, ja taaskin olisi tarvittu suurennuslasia,
jotta näiden pikkuruisten koristeleikkausten aukoista pystyisi
näkemään kaikkein pikkuisimman, hennettä pienemmän
sisimmän pallon.

Joku uzbekkinainen oli kutonut koko ikänsä omista
hiuksistaan mattoa, se oli alkupäästään hiilenmusta ja lop-
pupäästään sinertävän valkoinen. Sen keskikohta oli kudottu
harmaantuvista, eri sävyisistä harmaista ja murheellisista
hiuksista.

– Hän on varmaan nyt kalju, kuiskasi Preobraženskaja.

– Ei sillä ole väliä, uzbekkinaiset kulkevat joka tapauk-
sessa kaavuissa, sanoi Aljona julmasti ja kohautti olkapäitään.

– Ennen vallankumousta ne kaapuja pitivät, olivat ajas-
taan jäljessä, Maša Tšelyševa puuttui puheeseen.

– Ajastaan jäljessä oleva ei rupeaisi kutomaan toveri Stali-
nille lahjaksi mattoa, Sonja Preobraženskaja asettui puolusta-
maan arvoisaa vanhaa rouvaa.

– Ehkä hän ei olekaan pannut mattoon kaikkia hiuksiaan
vaan on jättänyt vähän kasvamaan? Svetlana Bagaturija sanoi
lempeän toiveikkaana ja silitteli paksuja pitkiä palmikoitaan,
jotka oli kiinnitetty ruseteilla korvien ylle.

– Oho, katsokaa! Maša voihkaisi äkkiä. – Näettekö?

No eipä tuossa varsinaisesti mitään katsomista ollut: vit-
riinissä lepäsi nelikulmainen rätti, johon oli kirjottu toveri

Stalinin muotokuva. Ristipistoin, ei erityisen kauniisti, eikä kuva ollut oikein näköinenkään, vaikka toki sen häneksi saattoi vaivatta aavistaa.

– Nähdäänhän me, sanoi Preobraženskaja, – eipä ole kovin kummoinen.

– Mitä, mitä? kiihtyi Aljona.

– Lue, mitä siinä sanotaan! Maša tökkäsi sormellaan vitriinin nimilappuun. ”Toveri Stalinin muotokuvan on kirjailut jaloillaan kädetön tyttölapsi, T. Kolyvanova.”

– Tanja Kolyvanova! Sonja kuiskasi ihastuksissaan ja oli aivan pyörtyä riemusta.

– Siis mitä, oletteko seonneet? Mikäs kädetön se Kolyvanova on? Sillä on kaksi kättä. Eikä se kyllä kirjoisi tuolla lailla käsinkään, saati jaloilla! Aljona palautti tytöt maan pinnalle.

– Mutta tässähän lukee T. Kolyvanova! Sonja toivoi yhä ihmettä eikä antanut periksi. – Entäs jos hänellä on kädetön sisko?

– Ei, hänen siskonsa Lidka on seitsemännellä luokalla, ja hänellä on kädet, sanoi Aljona harmissaan. Hän siristi silmiään, pudisti moninkertaisen palmikkokruunun kietomaa päätään ja lisäsi: – Mutta pitää kyllä kysyä.

Nyt koko joukko lähti liikkeelle siirtyäkseen siisteinä rivistöinä toiseen saliin. Toisella puolella seisoivat rumpalit, toisella torvensoittajat, keskellä lipunkantajat nyt auki päästettyine lippuineen, ja joku pioneeriohjaaja, varmaan kaiken vanhin, komensi suureen ääneen:

– Riviin järjesty! Katse lippuun! Asento! Puheenvuoron saa Zoja ja Šura Kosmodemjanskajan äiti.

Kaikkien asetuttua ryhdikkäinä tasaisiin riveihin siniseen jakkupukuun pukeutunut lyhyt vanha nainen astui eteen ja alkoi kertoa Zoja Kosmodemjanskajasta, joka oli ensin ollut tavallinen pioneerityttö mutta sytyttänyt sitten fasistien hevostallin tuleen ja menehtynyt fasistimiehittäjien käsissä.

Aljona Pšenitšnikova itki, vaikka oli tuntenut tarinan jo iät ja ajat. Sillä hetkellä joka ikinen heistä halusi päästä sytyttämään fasistien tallin tuleen ja kenties jopa kuolemaan isänmaan puolesta.

Sen jälkeen esiintyi yhteiskunnallisen työn aktivistivanhus, joka kertoi pioneerien ensimmäisestä suurkokoontumisesta Dynamon stadionilla ja Majakovskista, joka lausui siellä ”Uudet kiväärit käsiimme, pistimiin liput”, ja kuinka kaikki kokoontumiseen osallistuneet pioneerit saivat sinä päivänä ajaa ilmaiseksi raitiovaunulla, kun liput olisivat maksaneet neljä, kahdeksan tai yksitoista kopeekkaa.

Sitten kaikki lausuivat kuorossa pioneerin juhlallisen valan ja pioneeriliina sidottiin kaikkien kaulaan – paitsi Sonja Preobraženskajan, joka oli kyllä pistänyt liinansa taskuun mutta oli jotenkin onnistunut hukkaamaan sen ja purskahti nyt itkuun. Silloin vanhin pioneeriohjaaja Nina riisui hetkeksi oman liinansa ja satoi sen katkerasti itkevän Sonjan kaulaan saaden tytön tyyntymään.

Alettiin laulaa ”Nuotioin loimutkaa, yöt siniset!”, ja poistuttiin salista siisteinä rivistöinä mutta jo aivan toisina ihmisinä, ylpeinä ja valmiina urotekoihin.

Seuraavana aamuna kaikki pioneeritytöt tulivat kouluun hie-
man etuajassa. Nämä neljä punaista liinaa toivat koko kol-
manteen B-luokkaan aivan uuden valaistuksen. Sonja satoi
liinansa uudelleen joka välitunnilla. Tuhma Gaika Oganessian
tökkäsi edessään istuvan Aljona Pšenitšnikovan kauluksen
alta pilkottavan liinan punaiseen kulmaan mustetahran, ja
Aljona nyyhkytti koko ruokavälitunnin, mutta välitunnin
ollessa päättymäisillään Maša Tšelyševa tuli hänen luokseen
ja sopotti hänen korvaansa:

– Eikö kysytä Kolyvanovalta, siis siitä kädettömästä?

Aljonaan tuli eloa, ja he menivät puhuttamaan takim-
maisessa pulpetissa istuvaa Tanja Kolyvanovaa, joka parhail-
laan repi vaaleanpunaista imupaperia silpuksi. Tytöt kysyivät
ihan kaiken varalta, mitään toivoa asiaan panematta, mah-
toiko Tanja tuntea kädetöntä T. Kolyvanova -nimistä tyt-
töä.

Kolyvanova muuttui kovin vaivaantuneen näköiseksi ja
sanoi:

– Miten niin tyttöä, hän on iso...

– Siskosiko?! tuoreet pioneerit kiljaisivat yhteen ääneen.

– Ei sisko mutta sukua, Tomka-täti, Kolyvanova vastasi
lattiaan tuijottaen, ja kaikesta näkyi, ettei hän ollut kovinkaan
ylpeä kuuluisasta tädistään.

– Kirjooko hän jaloillaan? Aljona kysyi Kolyvanovalta
tiukkaan sävyyn.

– No hän nyt tekee jaloilla kaiken, syö ja juo ja tappelee,
Kolyvanova sanoi rehellisesti, mutta silloin kello soi, ja juttu
jäi kesken.

Ljudmila Ulitskajan *Tyttölapsia*-kokoelma sisältää alun perin erillisinä ilmestyneet kertomussikermät *Tyttöjä* ja *Lapsuus -49*. Laajemman *Tyttöjä*-sikermän kertomuksissa seurataan episodeja kymmenkunnan Moskovan keskustan luoteiskulmilla asuvan ja samaa koulua käyvän tytön elämästä 1950-luvun alussa. Taitavan psykologisen kerronnan teemoja ovat mm. tyttöyhteisön hierarkia, sisarkateus ja perhesuhteet, heräävä seksuaalisuus ja suhde omaan ruumiiseen, koulukiusaaminen, pioneeri-järjestön jäsenten asema, kansallisuuskysymys ja sosiaalinen eriarvoisuus Neuvostoliitossa sekä kaiken taustalla leijuva Stalin-kultti.

Lapsuus -49 -sikermän suppeammissa kertomuksissa eletään vielä sodan köyhissä ja epävarmoissa jälkitunnelmissa, vaatimattomien pikku ihmeiden maailmassa.

Kaikissa sikermän tarinoissa lukijalle näytetään lapsen mielen lisäksi välähdyksiä aikuisten ja lasten suhteista.

ISBN 978-952-234-263-8 • 84.2

*Graafinen suunnittelu ja
kannen kuva Kirsikka Mänty
www.siltalapublishing.fi*